עָלוֹן שִׁבּוּעִי מִבֵּית 'בְּנֵי אֱמוּנִים'

וְכֹל מְאֻמָּנִים

פָּרָשַׁת כִּי תָבֹא

מֵאוֹצְרוֹת אֱמוּנִים

תְּשׁוּבָה בְּפָרָשַׁת הַבִּכּוּרִים

"וְהָיָה כִּי תָבֹא אֶל הָאָרֶץ" (כו א)

כָּתַב רַבִּי יוֹסֵף בְּלוֹךְ תַּלְמִיד הַמַּגִּיד מִמֶּזְרִיטְשׁ:

הַמִּלִּים 'כִּי תָבֹא' הֵן רָאשֵׁי תֵבוֹת: 'כֻּלָּם יַעֲשׂוּ תְּשׁוּבָה בְּחֹדֶשׁ ו' (הַשֵּׁשִׁי) אֱלוּל'.

הַתְּפִלָּה נִקְרֶאת 'בִּכּוּרִים', מִשּׁוּם שֶׁהִיא הָרִאשׁוֹנָה בְּסֵדֶר עֲבוֹדַת הַיּוֹם, כְּפִי שֶׁאָמְרוּ חֲזַ"ל (בְּרָכוֹת יד א) שֶׁאָסוּר לָאָדָם לַעֲשׂוֹת חֲפָצָיו קֹדֶם שֶׁיִּתְפַּלֵּל. מִסִּבָּה זֹאת רָמְזָה הַתּוֹרָה בְּפָרָשַׁת בִּכּוּרִים עַל עִנְיַן הַתְּשׁוּבָה, שֶׁכֵּן עִקַּר הַתְּשׁוּבָה בְּחֹדֶשׁ אֱלוּל הוּא כְּדֵי שֶׁיִּתְפַּלֵּל הָאָדָם לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בַּיָּמִים הַנּוֹרָאִים בְּכַוָּנָה זַכָּה.

'גִּנְזֵי יוֹסֵף'

הַכְנָעָה כַּהֲכָנָה לַתְּפִלָּה

"וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹקֶיךָ" (כו ה)

בְּדֶרֶךְ רֶמֶז פֵּרֵשׁ הַגָּאוֹן רַבִּי יַעֲקֹב צְבִי יַאלִישׁ בַּעַל 'מְלֹא הָרוֹעִים':

"וְעָנִיתָ" - לְשׁוֹן הַכְנָעָה, כַּכָּתוּב (שְׁמוֹת י ג): "עַד מָתַי מָאַנְתָּ לַעֲנֹת מִפָּנָי". וְכָךְ רָמַז כָּאן הַכָּתוּב: "וְעָנִיתָ - וְאָמַרְתָּ", עַל הָאָדָם לְהִתְכּוֹנֵן וּלְהַכְנִיעַ עַצְמוֹ וְרַק לְאַחַר מִכֵּן לָגֶשֶׁת לַאֲמִירַת הַתְּפִלָּה.

'קוֹל יַעֲקֹב'

הַקְדָּמַת 'לְשֵׁם יִחוּד' לַעֲשִׂיַּת מִצְוָה

"וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ לִפְנֵי ה' אֱלֹקֶיךָ" (כו ה)

מִנְהָג נָפוֹץ הוּא לוֹמַר 'לְשֵׁם יִחוּד' לִפְנֵי עֲשִׂיַּת מִצְוָה.

מָשָׁל נָאֶה שֶׁיֵּשׁ בּוֹ כְּדֵי לְהַסְבִּיר אֶת הַסִּבָּה לְדָבָר הַבִּיא הַמַּהַרְשָׁ"ם מִבַּרְעַז'אַן בְּשֵׁם הַגָּאוֹן הַנּוֹדָע רַבִּי שְׁלֹמֹה קְלוּגֶר:

מַעֲשֶׂה בְּאָדָם שֶׁהֻצְרַךְ לְהַעֲבִיר סְחוֹרָה יְקָרָה דֶּרֶךְ יַעַר עָבוֹת שׁוֹרֵץ שׁוֹדְדִים וְחַיּוֹת רָעוֹת. הָאִישׁ חָשַׁשׁ מְאֹד לְסִחוֹרָתוֹ, עָמַד בְּפֶתַח הַיַּעַר כְּשֶׁהוּא אוֹבֵד עֵצוֹת, וְחִפֵּשׂ תַּחְבּוּלָה כֵּיצַד יַצְלִיחַ לְהַעֲבִיר אֶת סְחוֹרָתוֹ בְּשָׁלוֹם.

וְהִנֵּה עָבַר לְפָנָיו אִישׁ פִּקֵּחַ. כַּאֲשֶׁר שָׁמַע עַל בְּעָיָתוֹ יָעַץ לוֹ לִתְלוֹת עַל עֶגְלָתוֹ שֶׁלֶט גָּדוֹל שֶׁבּוֹ יִכָּתֵב כִּי הַסְּחוֹרָה שֶׁהוּא מוֹבִיל שַׁיֶּכֶת לַמֶּלֶךְ. כָּךְ מִבְטָח הוּא שֶׁהַשּׁוֹדְדִים לֹא יַעֲזוּ לָגַעַת בָּהּ.

כֵּן הַדָּבָר בְּעִנְיָנֵנוּ: בְּטֶרֶם נִגֵּשׁ הָאָדָם לַעֲשׂוֹת מִצְוָה, רַבִּים הֵם הַמְקַטְרְגִים וְהַמַּזִּיקִים הַמְבַקְּשִׁים לְחוֹטְפָהּ מִמֶּנּוּ וּלְבַלְבֵּל אֶת כַּוָּנָתוֹ כְּדֵי שֶׁמַּעֲשָׂיו יֵלְכוּ לַהֶבֶל וְלָרִיק. לְפִיכָךְ עֵצָה טוֹבָה הִיא שֶׁיֶּקְדִּים תְּפִלָּה שֶׁבָּהּ יַצְהִיר כִּי מַעֲשָׂיו מְקֻדָּשִׁים לְשֵׁם ה', וּמִתּוֹךְ כָּךְ לֹא יְהִינוּ הֲלָלוּ לְחַבֵּל בְּמִצְוָתוֹ. הוֹסִיף הַמַּהַרְשָׁ"ם כִּי לְכָךְ הִתְכַּוֵּן אַף דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם בְּפָסוּק בְּתְהִלִּים (מה ב): "רָחַשׁ לִבִּי דָּבָר טוֹב - אֹמֵר אֲנִי מַעֲשַׂי לְמֶלֶךְ".

אַף בְּפָסוּק שֶׁלְּפָנֵינוּ, רָמַז הַכָּתוּב לְאָדָם הָעוֹמֵד לִקְיֵם אֶת מִצְוַת הַבִּכּוּרִים: קֹדֶם שֶׁתַּעֲשֶׂה הַמִּצְוָה 'וְעָנִיתָ וְאָמַרְתָּ - לִפְנֵי ה' אֱלֹקֶיךָ' - הַקְדֵּם לְהַצְהִיר כִּי כַּוָּנָתְךָ בַּמִּצְוָה הִיא: 'לִפְנֵי ה' אֱלֹקֶיךָ' - לְשֵׁם שָׁמַיִם וּלְמַעַן כְּבוֹדוֹ יִתְבָּרֵךְ, וּבְכָךְ מֻבְטָח אַתָּה כִּי תִּזְכֶּה לְקַיְּמָהּ בִּשְׁלֵמוּת.

'תְּכֵלֶת מָרְדְּכַי'

הוֹדָאָה עַל יְצִיאַת מִצְרַיִם בִּבְרִכַּת הָאָרֶץ

"אֲרַמִּי אֹבֵד אָבִי וַיֵּרֶד מִצְרַיְמָה" (כו ה)

יְסוֹד מוּסָרִי נִפְלָא לָמַד הַמַּשְׁגִּיחַ רַבִּי יְרֻחַם לֵיבּוֹבִיץ מִסִּדֶּר פָּרָשַׁת הַבִּכּוּרִים:

בְּבוֹאֵנוּ לְהַכִּיר טוֹבָה לַבּוֹרֵא יִתְבָּרֵךְ עַל אַחַת מֵרַבֵּי רְבָבוֹת הַטּוֹבוֹת שֶׁעָשָׂה עִמָּנוּ, אֵין דַּי בְּכָךְ שֶׁנַּזְכִּיר רַק אֶת הַטּוֹבָה שֶׁעָלֶיהָ אָנוּ מוֹדִים, אֶלָּא עָלֵינוּ לִכְלֹל וּלְהַזְכִּיר בְּהוֹדָאָתֵנוּ אֶת חַסְדֵּי הֶעָבָר שֶׁבְּאֶמְצָעוּתָם הִשְׁתַּלְשְׁלָה לָנוּ טוֹבָה זוֹ.

זֹאת הַסִּבָּה שֶׁבִּגְלָלָהּ מוֹרָה הַתּוֹרָה לָאָדָם הַמְבַקֵּשׁ לְהָבִיא אֶת פְּרִי בִּכּוּרָיו, לְהַתְחִיל וּלְהוֹדוֹת מִבְּרֵאשִׁית. הַחֵל מִתְּאוּר תְּכָכָיו שֶׁל לֶבֶן הָרָשָׁע שֶׁבִּקֵּשׁ לְעַקֹּר אֶת הַכֹּל, הַמְשֻׁבָּח בִּיצִיאַת מִצְרַיִם שֶׁאִלְמָלֶא הִיא לֹא הָיִינוּ מַגִּיעִים לָאָרֶץ, וּלְבַסּוֹף לְהוֹדוֹת עַל הַטּוֹבָה הַגְּדוֹלָה שֶׁהִנְחִיל לָנוּ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶרֶץ זָבַת חָלָב וּדְבַשׁ, שֶׁלְּאַחַר שֶׁצֵּרְעָנוּ בָּהּ הוֹצִיאָהּ לָנוּ פְּרוּשׁ כֹּה מְשֻׁבָּחִים.

יְסוֹד זֶה נִכָּר גַּם בְּנֻסַּח בִּרְכַּת הַמָּזוֹן: בְּטֶרֶם מוֹדִים אָנוּ עַל הָאָרֶץ הַטּוֹבָה שֶׁנָּתַן לָנוּ ה' כְּפִי שֶׁהִצְטַוִּינוּ: "וְאָכַלְתָּ וְשָׂבָעְתָּ וּבֵרַכְתָּ אֶת ה' אֱלֹקֶיךָ עַל הָאָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ" (דְּבָרִים ח י), מַקְדִּימִים אָנוּ מִזְּמָנָם הוֹדָאָה עַל יְצִיאַת מִצְרַיִם. הֲרֵי לוּלֵא זְכִינוּ לָצֵאת מִמִּצְרַיִם, לֹא הָיִינוּ זוֹכִים לְ: "אָרֶץ הַטֹּבָה אֲשֶׁר נָתַן לָךְ".

הַמְבַקֵּשׁ בִּזְכוּת אֲחֵרִים נַעֲנֶה בִּזְכוּת עַצְמוֹ

"וַנִּצְעַק אֶל ה' אֱלֹקֵי אֲבֹתֵינוּ וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קֹלֵנוּ" (כו ז)

יְסוֹד נִפְלָא לִמְדּוּנוּ חֲכָמִים בְּמַסֶּכֶת בְּרָכוֹת (י ב): כָּל הַמְבַקֵּשׁ שֶׁתִּתְקַבֵּל תְּפִלָּתוֹ בִּזְכוּת אֲחֵרִים תּוֹלִים לוֹ מִן הַשָּׁמַיִם אֶת קַבָּלַת תְּפִלָּתוֹ בִּזְכוּת עַצְמוֹ, לְעֻמַּת הַמְבַקֵּשׁ שֶׁיְּקַבְּלוּ אֶת תְּפִלָּתוֹ בִּזְכוּת מַעֲשָׂיו, שֶׁמְּקַבְּלִים אוֹתָהּ בִּזְכוּת אֲחֵרִים.

רֶמֶז לְכָךְ מָצָאנוּ בְּכָתוּב זֶה: "וַנִּצְעַק אֶל ה' אֱלֹקֵי אֲבֹתֵינוּ" - כַּאֲשֶׁר בִּקַּשְׁנוּ שֶׁתִּתְקַבֵּל תְּפִלָּתֵנוּ בִּזְכוּת אֲבוֹתֵינוּ, זָכִינוּ לְ"וַיִּשְׁמַע ה' אֶת קֹלֵנוּ" - קִבֵּל ה' אֶת תְּפִלָּתֵנוּ בִּזְכוּת עַצְמֵנוּ.

'זְרוּעַ יָמִין' [לַחִיד"א] הגש"פ ד"ה וַנִּצְעַק אֶל ה'

שַׁעֲרֵי גַּן עֵדֶן

"וְעִמָּךְ כֻּלָּם צַדִּיקִים לְעוֹלָם יִירְשׁוּ אֶרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי מַעֲשֵׂה יָדַי לְהִתְפָּאֵר" (מִתּוֹךְ הַתְּפִלַּת הַשָּׁבוּעַ, יְשַׁעְיָה ס כא)

'אֶרֶץ נֵצֶר מַטָּעַי' - רָאשֵׁי תֵבוֹת 'אָמֵן', וְסוֹפֵי תֵבוֹת 'יֵצֶר'. מִכָּאן שֶׁבִּזְכוּת הַהַקְפָּדָה עַל עֲנִיַּת אָמֵן זוֹכֶה הָאָדָם לְהִתְנַבֵּר עַל הַיֵּצֶר הָרַע, וְכָךְ נַעֲשֶׂה צַדִּיק וְרָאוּי לָרֶשֶׁת גַּן עֵדֶן. כְּמֵאֲמַר חֲכָמֵינוּ זִכְרוֹנָם לִבְרָכָה (שַׁבָּת קי"ט ב): "כָּל הָעוֹנֶה אָמֵן בְּכָל כֹּחוֹ פּוֹתְחִין לוֹ שַׁעֲרֵי גַּן עֵדֶן".

רְאֵה שַׁעֲרֵי תְּשׁוּבָה' (לְר"י אַבּוּחַצִּירָא) אֹפֶן כב

כֶּתֶר תִּפְאָרָה - לַנִּזְהָר מִדִּבּוּר בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה

"וּלְתִתְּךָ עֶלְיוֹן עַל כָּל הַגּוֹיִם אֲשֶׁר עָשָׂה לִתְהִלָּה וּלְשֵׁם וּלְתִפְאָרֶת" (כו יט)

כָּךְ כָּתַב רַבֵּנוּ יַעֲקֹב בַּעַל הַטּוּרִים עַל כָּתוּב זֶה:

כַּאֲשֶׁר הָאָדָם מִתְפַּלֵּל כָּרָאוּי הֲרֵי הוּא קוֹשֵׁר כֶּתֶר תִּפְאָרָה לְקַדּוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא, וּלְעָתִיד לָבוֹא יַעֲטִרוֹ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא בְּתִפְאָרֶת זוֹ וְתִהְיֶה הִיא עֲטָרָה לְרֹאשׁוֹ. אֶלָּא שֶׁיֵּשׁ לְדַעַת כִּי לְמַעֲלָה זוֹ יִזְכֶּה רַק מִי שֶׁמִּתְפַּלֵּל כָּרָאוּי, אַךְ מִי שֶׁמְּדַבֵּר שִׂיחַת חֻלִּין בְּבֵית הַכְּנֶסֶת בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה, לֹא דַּי שֶׁלֹּא יִזְכֶּה לְכָךְ, אֶלָּא אַף יֵעָנֵשׁ וִיעַטְּרוּהוּ תַּחַת זֹאת בְּכֶתֶר שֶׁל קוֹצִים.

שְׁתִיקָה יָפָה בִּשְׁעַת הַתְּפִלָּה

"הַסֵּכֶת וּשְׁמַע יִשְׂרָאֵל" (כז ט)

עַל הַמִּלִּים "הַסֵּכֶת וּשְׁמַע" נָתַן רַבִּי סַעֲדְיָה גָּאוֹן סִימָן וְרֶמֶז לַזְּמַנִּים שֶׁבָּהֶם יֵשׁ לִשְׁתֹּק וּלְהַקְשִׁיב בְּרִכּוּז וּבְכַוָּנָה:

אֲמִירַת הַלֵּל; קְרִיאַת סֵפֶר תּוֹרָה; בִּרְכַּת כֹּהֲנִים; הַנָּחַת תְּפִלִּין; וּדּוּי; תְּקִיעַת שׁוֹפָר; קְרִיאַת מְגִלָּה; סִפְּירַת הָעֹמֶר.

פִּי הָרֶסֶ"ג עַל הַתּוֹרָה

אָמֵן אַחַר בִּרְכַּת הַכֹּהֲנִים

"וְעָנוּ כָל הָעָם וְאָמְרוּ אָמֵן" (כז טו)

בְּמַסֶּכֶת סוֹטָה (לח א) לָמְדוּ חֲזַ"ל אֶת הַהֲלָכָה שֶׁבִּרְכַּת כֹּהֲנִים צְרִיכָה לְהֵאָמֵר בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ וּבַעֲמִידָה, בְּגִזְרַה-שָׁוָה מִמַּעֲמַד הַבְּרָכָה שֶׁהָיָה בְּהַר גְּרִיזִים, שֶׁאַף שָׁם נֶאֱמְרָה הַבְּרָכָה בִּלְשׁוֹן הַקֹּדֶשׁ וּבַעֲמִידָה.

לְאוֹר הַכְּלָל שֶׁאֵין לִדְרֹשׁ גְּזֵרָה-שָׁוָה לַחֲצָאִין (רְאֵה זְבָחִים מח א), הוֹסִיף וְדָרַשׁ הַסּוֹסֵק הַנּוֹדָע רַבִּי יוֹסֵף שְׁטֵיינְהַרְט מִפְּיוֹרְדָא הֲלָכָה לְמַעֲשֶׂה:

כְּפִי שֶׁבְּמַעֲמַד הַר גְּרִיזִים נֶאֱמַר: "וְעָנוּ כָל הָעָם וְאָמְרוּ אָמֵן", כָּךְ אַף אַחַר בִּרְכַּת כֹּהֲנִים - חָלָה עַל הַשּׁוֹמְעִים חוֹבָה מִן הַתּוֹרָה לְהַקְשִׁיב לַבְּרָכָה וְלַעֲנוֹת אָמֵן אַחֲרֶיהָ.

שו"ת 'זִכְרוֹן יוֹסֵף' סִימָן יג

בְּרָכָה בִּזְכוּת 'הַבְּרָכָה'

"יְצוֹ ה' אִתְּךָ אֶת הַבְּרָכָה בַּאֲסָמֶיךָ וּבְכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ" (כח ח)

מִפְּנֵי מָה כָּתְבָה הַתּוֹרָה 'הַבְּרָכָה' בְּהֵ"א הַיְדִיעָה?

בֵּאֵר רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים מִבְּגְדָד שֶׁבְּאֶמְצָעוּת הֵ"א הַיְדִיעָה רָמְזָה לָנוּ הַתּוֹרָה לְה' הַבְּרָכוֹת שֶׁמְּבָרְכִים עַל הַמָּזוֹן: בִּרְכַּת 'הַמּוֹצִיא' וְאַרְבַּע הַבְּרָכוֹת הַמַּרְכִּיבוֹת אֶת בִּרְכַּת הַמָּזוֹן. וּמִכָּאן שֶׁבִּזְכוּת הַהַקְפָּדָה עַל הַבְּרָכוֹת שֶׁמְּבָרְכִים עַל הַמָּזוֹן זוֹכֶה הָאָדָם לְהִתְבָּרֵךְ "בַּאֲסָמֶיךָ", הַיְנוּ בְּעוֹלָם הַבָּא הַסָּמוּי מִן הָעַיִן, וְכֵן "בְּכֹל מִשְׁלַח יָדֶךָ" - בְּעוֹלָם הַזֶּה.

בְּאוֹתוֹ עִנְיָן פֵּרֵשׁ רַבִּי יוֹסֵף חַיִּים אַף אֶת הַפָּסוּק בְּקֹהֶלֶת (ט ז): "לֵךְ אֱכֹל בְּשִׂמְחָה לַחְמֶךָ" - 'בְּשִׂמְחָה' אוֹתִיּוֹת 'בַּחֲמִשָּׁה', שֶׁבִּזְכוּת חָמֵשׁ הַבְּרָכוֹת שֶׁמְּבָרֵךְ אָדָם עַל הַמָּזוֹן, זוֹכֶה לֶאֱכֹל בְּשִׂמְחָה וּבִרְוָחָה אֶת לַחְמוֹ.

'עוֹד יוֹסֵף חַי'

'שֶׁנִּהְיֶה לְרֹאשׁ' בַּעֲבוֹדַת ה'

"וּנְתָנְךָ ה' לְרֹאשׁ וְלֹא לְזָנָב" (כח יג)

בֵּאֵר רַבִּי שִׁמְשׁוֹן דָּוִד פִּינְקוּס:

אָדָם הָעוֹבֵד אֶת בּוֹרְאוֹ מִתּוֹךְ הַכָּרָה פְּנִימִית וְרָצוֹן עַצְמִי, הֲרֵי הוּא בְּבְחִינַת 'רֹאשׁ', לְעֻמַּת זֹאת הָעוֹשֶׂה זֹאת רַק עֵקֶב הַשְׁפָּעַת הַסְּבִיבָה הֲרֵי הוּא בְּבְחִינַת 'זָנָב'.

לְפִיכָךְ בְּרֹאשׁ הַשָּׁנָה נִתָּנֶת לָאָדָם הִזְדַּמְּנוּת מְיֻחֶדֶת לְהִתְפַּלֵּל שֶׁיִּהְיֶה הוּא בְּבְחִינַת 'רֹאשׁ' בַּעֲבוֹדַת ה', וּלְפִיכָךְ נוֹהֲגִים אָנוּ לְבַקֵּשׁ בְּלֵיל רֹאשׁ הַשָּׁנָה: "שֶׁנִּהְיֶה לְרֹאשׁ וְלֹא לְזָנָב".

'תִּפְאֶרֶת שִׁמְשׁוֹן'

"וְעָנוּ כָל הָעָם וְאָמְרוּ אָמֵן!"

כָּךְ נוּבָא בַּמִּדְרָשׁ בְּפָרָשָׁתֵנוּ (דב"ר ז א):

"אֵין גָּדוֹל לִפְנֵי הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא יוֹתֵר מֵאָמֵן שֶׁיִּשְׂרָאֵל עוֹנִים".

יְהִי רָצוֹן מִלְּפָנֶיךָ

לִקְרַאת הַשָּׁנָה הַחֲדָשָׁה הַבָּאָה עָלֵינוּ לְטוֹבָה,

קְחוּ לָכֶם סַנְגּוֹר וְהִתְחַזְּקוּ בַּעֲנִיַּת אָמֵן כְּהִלְכָתָהּ,

וִיהִי רָצוֹן שֶׁבִּזְכוּת זֶה נִזְכֶּה שֶׁיִּקַּיְּמוּ בָּנוּ לְשׁוֹן הַכָּתוּב בְּפָרָשָׁתֵנוּ:

"וּבָאוּ עָלֶיךָ כָּל הַבְּרָכוֹת הָאֵלֶּה וְהִשִּׂיגֻךָ..." אָמֵן.

הַלְלוּיָ-הּ כִּי טוֹב זַמְּרָה אֱלֹקֵינוּ

"כָּל פְּסוּקֵי הַמִּזְמוֹר הַזֶּה מְקֻשָּׁרִים בְּתוֹרֵי זָהָב, מָה נָּאוּ פַּעֲמֵי מִדְּבָרוֹתָיו, מָה נִמְלְצוּ לְחִכִּי אִמְרוֹתָיו. מִי שֶׁיֵּשׁ לוֹ חֵךְ - יָבֹא וְיִטְעוֹם צוּף דְּבָשׁ, אִמְרֵי נֹעַם, מְתֹק לְנַפֶּשׁ וּמַרְפֵּא לְעֶצֶם הַשָּׁבוּר מִכְּבָלֵי בַּרְזֶל הַגָּלוּת הַזֶּה וּמִבּוֹר הַיָּגוֹן וְהָאֲנָחָה, לְבַשֵּׂר עֲנָוִים וְיוֹסִיפוּ בָּהּ' שִׂמְחָה; תַּחַת רוּחַ כֵּהָה - מַעֲטֵה תְהִלָּה, וּמִתּוֹךְ צָרָה וְצוּקָה - רְוָחָה וְהַצָּלָה" (מתוֹךְ דִּבְרֵי הַיַּעַבֵּ"ץ בְּסִדּוּרוֹ עַל מִזְמוֹר 'כִּי טוֹב זַמְּרָה').

הַמִּתְבּוֹנֵן וְהַמְעַיֵּן בַּמִּזְמוֹר הַנִּפְלָא שֶׁלְּפָנֵינוּ יַבְחִין בְּהִתְקַיְּמוּת דִּבְרֵי הַזָּהָב שֶׁל הַיַּעַבֵּ"ץ; פְּסוּקָיו וּמִלּוֹתָיו סִפּוּגִים כֻּלָּם בְּטַלְלֵי נֹחַם וּמַרְגּוֹעַ לַנְּפָשׁוֹת הַשְּׁבוּרוֹת מֵעֹמֶק יְגוֹן הַגָּלוּת, וּמִשֶּׁלָּבִים בְּעִנְיְנֵי מוּסָר בְּכַמָּה עִנְיָנִים הָעוֹתְּדִים בִּיסוֹד אֱמוּנָתֵנוּ, כְּהַשְׁגָּחַת ה', בְּרִיאַת הָעוֹלָם, שָׁכָר וְעֹנֶשׁ, אֱמוּנָה בִּבְרִיאַת הַמָּשִׁיחַ וְעוֹד.

הַטּוֹב בְּיוֹתֵר - לְזַמֵּר לֵאלֹקֵינוּ

דּוֹמֶה כִּי הָעִנְיָן הַמְּרֻכָּז בְּמִזְמוֹר זֶה טָמוּן בְּפִתְיַחְתּוֹ: "הַלְלוּיָהּ - כִּי טוֹב זַמְּרָה אֱלֹקֵינוּ!", בְּמִלִּים פְּשׁוּטוֹת וּבְרוּרוֹת אֲלוּ מְגַדֵּיר דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם אֶת הַסִּבָּה הַמֻּרְכָּזִית שֶׁבְּגִינָהּ עָלֵינוּ לְעַסֵּק בְּזֶמֶר וּבְשֶׁבַח לְכְבוֹד הַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ - "כִּי טוֹב!". כָּךְ גַּם אָמַר דָּוִד הַמֶּלֶךְ בְּפָסוּק אַחֵר (תְּהִלִּים צב ב): "טוֹב לְהֹדוֹת לַה' וּלְזַמֵּר לְשִׁמְךָ עֶלְיוֹן" - הָעֲמִידָה בְּשִׁירָה וּבְזִמְרָה לִפְנֵי אֱלֹקֵינוּ שֶׁבַּשָּׁמַיִם הִיא הַדָּבָר הַיָּחִיד שֶׁנִּתָּן לְהַגְדִּירוֹ 'טוֹב', וּמוֹסִיף הַכָּתוּב וּמוֹדִיעֵנוּ כִּי אֵין הַדָּבָר בְּגֶדֶר 'חוֹב' שֶׁיֵּשׁ לְפוֹרְעוֹ, אֶלָּא הוּא גַּם נָעִים - "כִּי נָעִים נָאוָה תְהִלָּה" (שַׁעֲרֵי אוֹרָה" ח"א עמ' קטז).

יְדִיעָה זוֹ חֲשׁוּבָה בְּמְיֻחָד בְּכָל הַנּוֹגֵעַ לְמִזְמוֹר זֶה שֶׁפְּסוּקָיו מְתֻיָּחֲסִים לִתְקוּפַת הַגָּלוּת, שֶׁבָּהּ חוֹבֵשׁ הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא אֶת פְּצָעֵינוּ וְרוֹפֵא לְתַחֲלוּאֵינוּ. וְהֲרֵי הָיָה מָקוֹם לִטְעוֹת וְלוֹמַר שֶׁאֵין רָאוּי לְהַלֵּל בִּזְמַן קָשֶׁה זֶה. חִדֵּשׁ לָנוּ דָּוִד הַמֶּלֶךְ עָלָיו הַשָּׁלוֹם, כִּי הַזְּמִרָה לֵאלֹקֵינוּ אֵינָהּ תְּלוּיָה בְּמַצָּב כָּזֶה אוֹ אַחֵר, אֶלָּא הִיא בִּבְחִינַת 'דָּבָר-טוֹב' מֻחֲמֶת עַצְמָהּ (לֶחֶם רַב' ע"פ אַלְשֵׁיךְ).

כְּפִי שֶׁכָּתַב בַּעַל 'יְסוֹד וְשֹׁרֶשׁ הָעֲבוֹדָה' (שַׁעַר הַשִּׁיר) בִּלְשׁוֹנוֹ סְפוּגַת הָרֶגֶשׁ: "רָאוּי לָאָדָם לִשְׂמֹחַ שִׂמְחָה עֲצוּמָה וְלִתֵּן הוֹדָאָה עֲצוּמָה בְּלִבּוֹ לְהַבּוֹרֵא יִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ וְיִתְעַלֶּה, עַל שֶׁזִּכָּה אוֹתוֹ גַּם כֵּן לְזַמֵּר וּלְשַׁבֵּחַ לְיִתְבָּרַךְ שְׁמוֹ".

וְהַגָּאוֹן רַבִּי יְהוֹנָתָן אַיְבְּשִׁיץ זְצָ"ל הֵעִיד עַל עַצְמוֹ בְּמִכְתָּב שֶׁבּוֹ מְפָרֵט אֶת סֵדֶר תְּפִלָּתוֹ (נִדְפַּס בְּרֹאשׁ סֵפֶר 'אוֹר הַשָּׁנִים'): "...אֲשֶׁר עַל הָרֹב, הַצִּבּוּר אוֹמְרִים קַדִּישׁ עַל עָלֵינוּ, וַאֲנִי עֹדֵן בַּעֲמִידָה - זוֹ תְּפִלָּה, וְאִם כִּי יְלַעֲגוּ עָלַי וְצָחֲקוּ צְעִירִים, אֲנִי מַהֲנֶעֱלָבִים בָּזֶה, וְזֶה חֶלְקִי מִכָּל עֲמָלִי, שָׁעָה זוֹ שֶׁאֲנִי עוֹמֵד לִפְנֵי שׁוֹמֵעַ תְּפִלָּה...".

מְעַנְיֵן לְצַיֵּן כָּאן אֶת שֶׁכָּתַב בְּסִדּוּר הַשֶּׁל"ה בְּדֶרֶךְ רֶמֶז, כִּי ק"ב פְּעָמִים הַזְּכֻרָה הַשֹּׁרֶשׁ 'זְמָר' בְּסֵפֶר הַתְּהִלִּים, כְּמִנְיַן 'אֵל-הֵינוּ', וְזֶהוּ שֶׁרָמַז כָּאן הַכָּתוּב: 'הַלְלוּיָהּ כִּי טוֹב זַמְּרָה' - כְּמִנְיַן 'אֱלֹקֵינוּ' הַמְּזֻכָּרִים בְּסֵפֶר תְּהִלָּה.

בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם ה'

כָּאָמוּר, הַשִּׁירָה וְהַזְּמִרָה לֵאלֹקֵינוּ רְאוּיוֹת וְחֲשׁוּבוֹת מֻחֲמֶת עַצְמָן, אוּלָם מְעִיּוּן בְּסִפְרֵי הַמְּפָרְשִׁים נִוְכַּח כִּי אַדְרַבָּה, בִּזְמַן הַגָּלוּת יֵשׁ לְהַרְבּוֹת בָּהֶן יוֹתֵר, וְיֵשׁ בָּהֶן אַף כְּדֵי לְקָרֵב אֶת בּוֹא הַגְּאֻלָּה. כַּמְּבֹאָר בַּמִּדְרָשׁ (שׁוֹחֵר טוֹב' תְּהִלִּים קמז) עַל הַפָּסוּק 'בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם ה': "כְּשֵׁם שֶׁהַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מֶלֶךְ בְּהֵלֵּל וּבִזְמִירוֹת, כָּךְ יְרוּשָׁלַיִם אֵינָהּ נִבְנֵית אֶלָּא בְּהֵלֵּל וּבִזְמִירוֹת".

בֵּיֶתֶר חִדּוּשׁ כָּתַב בַּעַל 'יַעֲרוֹת דְּבַשׁ' (ח"א דְּרוּשׁ טו) כִּי מִסְתַּבֵּר שֶׁדַּוְקָא הַגָּלוּת עַצְמָהּ הִיא זוֹ שֶׁעֲשׂוּיָה לְגָרֹם לָנוּ לְזַמֵּר, שֶׁהֲרֵי בְּפִרְקֵנוּ נֶאֱמַר: 'זַמְּרוּ לֵאלֹקֵינוּ בְּכִנּוֹר', וְלֹא לְחִנָּם נִקַּט הַכָּתוּב דַּוְקָא 'בְּכִנּוֹר', אֶלָּא כְּדֵי לְלַמְּדֵנוּ שֶׁכְּפִי שֶׁכִּנּוֹר, כְּכָל שֶׁדּוֹחֲקִים אֶת נִימָיו יוֹתֵר, כָּךְ צְלִילוֹ עָרֵב יוֹתֵר, כָּךְ יִשְׂרָאֵל בְּכָל שֶׁהֵם דְּחוּקִים וּמְיֻגָּעִים יוֹתֵר בַּגָּלוּת, כָּךְ נְשׁוּאוֹת עֵינֵיהֶם יוֹתֵר לְרִבּוֹן הָעוֹלָמִים, וּגְנִיגָתָם וְזִמְרָתָם לְקַדּוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא מְתֻרָבּוֹת יוֹתֵר.

עוֹד נוּכַל לְהָבִין זֹאת עַל פִּי מָה שֶׁבָּאַר בַּעַל 'שִׂיחַ יִצְחָק' (בְּסִדּוּר 'אִשֵּׁי יִשְׂרָאֵל') אֶת הַשְּׁאֵלָה הַיְדוּעָה; מִפְּנֵי מָה פּוֹתֵחַ הַפָּסוּק בִּלְשׁוֹן הוֹוֶה: 'בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם ה'", וּמְסַיֵּם בִּלְשׁוֹן עָתִיד: 'נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס'?

בֵּאֵר הַ'שִׂיחַ יִצְחָק': פָּסוּק זֶה נוֹתֵן מַעֲנֶה לְאוֹתָם אֲנָשִׁים שֶׁהִתְרַפּוּ מִצִּפִּיָּתָם לִגְאֻלָּה, בִּרְאוֹתָם שֶׁכְּבָר עָבַר קֵצִיר וְכָלָה קָיִץ, וַעֲדַיִן לֹא נוֹשְׁעוּ; עַלֵּיהֶם אָמַר הַכָּתוּב: 'בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם ה" - דְּעוּ לָכֶם כִּי לֹא רַק בָּעָתִיד, אֶלָּא אַף בַּהוֹוֶה עוֹסֵק הַקָּדוֹשׁ בָּרוּךְ הוּא כָּל הָעֵת בְּבִנְיַן יְרוּשָׁלַיִם, כִּי הַמִּתְבּוֹנֵן בְּכָל הַמְּאֹרָעוֹת הַפּוֹקְדִים אוֹתָנוּ חֲדָשִׁים לְבָקָרִים יַבְחִין כִּי כֻּלָּם נוֹעֲדוּ לְאוֹתָהּ מָטָרָה וּלְאוֹתָהּ תַּכְלִית - לְקָרֵב אֶת בּוֹא הַגְּאֻלָּה וּלְהָחִישׁ אֶת בִּנְיַן יְרוּשָׁלַיִם, וְעָלֵינוּ לְהַאֲמִין כִּי כַּאֲשֶׁר יַגִּיעַ הַמּוֹעֵד וְהַזְּמַן הָרָאוּי, אֲזַי נֶחֱזֶה כֻּלָּנוּ בְּהִתְגַּשְּׁמוּת הַכָּתוּב: 'נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס'.

הַנֹּתֵן שֶׁלֶג כַּצֶּמֶר...

מַעֲשֶׂה נִפְלָא סִפֵּר הַגָּאוֹן רַבִּי יְחֶזְקֵאל אַבְרָמְסְקִי זְצָ"ל עַל אוֹדוֹת תְּקוּפַת גָּלוּתוֹ בְּסִיבִּיר הַקִּפּוּאָה:

"בְּהַגִּיעֵנוּ לְסִיבִּיר הִלְבִּישׁוּנוּ הָרָשָׁעִים בְּבְגָדִים דַּקִּים וּקְלִילִים, כְּבְיָכוֹל אֵינֶנּוּ נִמְצָאִים בְּמָקוֹם שֶׁבּוֹ לְעִתִּים צָנְחוּ הַטֶּמְפֶּרַטּוּרוֹת לְאַרְבָּעִים מַעֲלוֹת מִתַּחַת לָאֶפֶס. אִם לֹא דַּי בְּכָךְ, פָּקְדוּ הָרְשָׁעִים עָלַי וְעַל יֶתֶר הַ'פּוֹשְׁעִים' שֶׁהָיוּ אִתִּי, לָרוּץ בְּכָל בֹּקֶר בְּרַגְלַיִם יְחֵפוֹת עַל פְּנֵי הַקֶּרַח...

רַבִּים סְבִיבֵי מֵתוּ כְּזִבּוּבִים רַק מִתּוֹךְ שֶׁלֹּא שֻׁרְּדוּ בַּכִּסּוּר הָעֵז. אַף אֲנִי חִשַּׁבְתִּי לְהִשְׁבֵּר, אוּלָם אָז נָשְׂאוּתִי עֵינַי לַשָּׁמַיִם וְאָמַרְתִּי: 'רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, יוֹדֵעַ אֲנִי כִּי הַכֹּל נִתָּן בִּידֶי שָׁמַיִם חוּץ מִצִּינִים וּפַחִים (ע"ז ג ב), אַךְ הִנֵּךְ יוֹדֵעַ כִּי הַדָּבָר אָמוּר רַק כְּלַפֵּי מִי שֶׁמְּסֻגָּל לְהִשָּׁמֵר מִכָּךְ. אֲנִי, אֵינִי מְסֻגָּל בַּמַּצָּב הַנּוֹכְחִי לִשְׁמֹר עַל עַצְמִי, וְאִם כֵּן חוֹבַת הַשְּׁמִירָה חוֹזֶרֶת אֵלֶיךָ. אָנָּא, רִבּוֹנוֹ שֶׁל עוֹלָם, תָּגֵן עָלַי בְּרַחֲמֶיךָ שֶׁלֹּא אָמוּת מֵהַקֹּר'.

"רָאוּ זֶה פֶּלֶא", סִיֵּם רַבִּי יְחֶזְקֵאל אֶת סִפּוּרוֹ, "אַף שֶׁמִּטִּבְעִי הָיִיתִי בַּעַל גּוּף חָלוּשׁ וְחוֹלָנִי, וְעוֹד מְנֻעוּרַי רָגִיל הָיִיתִי לְחֻלּוֹת פְּעָמִים מִסְפָּר בְּכָל חֹרֶף מֵחֲמַת הַקֹּר, בְּכָל זֹאת לֹא חָלִיתִי בְּסִיבִּיר אֲפִלּוּ פַּעַם אַחַת. חַשְׁתִּי כְּבְיָכוֹל מַמְטִיר עָלַי הַבּוֹרֵא בְּרַחֲמָיו, צֶמֶר מְחֻמָּם תַּחַת שֶׁלֶג מַקְפִּיא" (פִּרְקֵי חַיִּים - רַבִּי יְחֶזְקֵאל אַבְרָמְסְקִי, עמ' 23).

בּוֹנֵה יְרוּשָׁלַם ה' נִדְחֵי יִשְׂרָאֵל יְכַנֵּס

שְׁנַת תרנ"ז. יָמִים סְפוּרִים טֶרֶם חַג הַפֶּסַח נִשְׁמְעוּ נְקִישׁוֹת עַל דֶּלֶת בֵּיתוֹ שֶׁל רַבִּי לֵיב כֹּהֵן, מִגַּבָּאֵי 'כּוֹלֵל מִינְסְק' בִּירוּשָׁלַיִם. בַּפֶּתַח עָמַד אִישׁ הַדֹּאַר כִּשֶּׁבִּידוֹ מִבְרָק בָּהוּל הַמְּמֻעָן בְּעֲבוּרוֹ. כְּדַרְכָּם שֶׁל מִבְרָקִים הָיָה הַנֹּסַח קָצָר וְתַכְלִיתִי: "מִמִּינְסְק מְבַקֵּשׁ בָּרוּךְ זְלִידוֹבִיץ': הַרְבּוּ תְּפִלָּה עַל הַבָּחוּר אֵלִיָּהוּ בָּרוּךְ בֶּן מוּשְׁקָא".

שְׁמוֹ שֶׁל הַגְּבִיר הַנִּכְבָּד רַבִּי בָּרוּךְ זְלִידוֹבִיץ' נְשִׂיא 'כּוֹלֵל מִינְסְק' לֹא הָיְתָה זָרָה כְּלָל לְרַ' לֵיב, אוּלָם הוּא הִתְיַגֵּעַ בַּמַּשְׁקָבָה, מִיהוּ אוֹתוֹ 'אֵלִיָּהוּ בָּרוּךְ' שֶׁבַּעֲבוּרוֹ בִּקֵּשׁ הַגְּבִיר לְהִתְפַּלֵּל? נִתְּן הָיָה לְהָנִיחַ כִּי אֵין מְדֻבָּר בְּבֵנוֹ שֶׁל הַגְּבִיר, אֶלָּא בְּבֵן שֶׁל אֶחָד מִקְּרוֹבָיו אוֹ מְקֻרָבָיו, אַךְ ר' לֵיב הִסְתַּקְרֵן לָדַעַת אֶת פֵּשֶׁר הַמַּעֲשֶׂה.

טֶרֶם נִמְשִׁיךְ בְּסִפּוּרֵנוּ נְצַיֵּן כִּי בְּאוֹתָם יָמִים רְחוֹקִים הָיָה קִיּוּמָם הַגָּשְׁמִי שֶׁל בְּנֵי יְרוּשָׁלַיִם תָּלוּי בִּזְכוּתָם וּבְנִדְבַת לִבָּם שֶׁל יְהוּדִים עֲשִׁירִים נְדִיבֵי לֵב מְחוּץ לָאָרֶץ, כְּדֻגְמַת הַגְּבִיר ר' בָּרוּךְ הַנִّזְכָּר לְמַעְלָה וְעוֹד רַבִּים וְטוֹבִים אֲשֶׁר רָאוּ לְעַצְמָם זְכוּת וְכָבוֹד לִהְיוֹת שֻׁתָּפִים בַּהַחְזָקַת הַתּוֹרָה וּלְוֹמְדֶיהָ בְּאֶרֶץ הַקֹּדֶשׁ.

עַל חֲלוּקַת הַכְּסָפִים הָיוּ אַחֲרָאִיִּים גּוּפִים כְּ'כּוֹלֵל מִינְסְק', 'כּוֹלֵל חַבַּ"ד', 'כּוֹלֵל גַּלִּיצְיָה', 'כּוֹלֵל אוּנְגְּרָן' וְעוֹד, כַּאֲשֶׁר סֵדֶר חֲלֻקַּת הַכְּסָפִים.

הָיָה נָתוּן בִּידֵי הַגַּבָּאִים הַנֶּאֱמָנִים שֶׁבִּרְרוּ הָדֵק הֵיטֵב שֶׁכָּל פְּרוּטָה תַּגִּיעַ לְיַעֲדָהּ הָרָאוּי וְהַנָּכוֹן.

***

מִתּוֹךְ תְּחוּשַׁת אַחֲרָיוּת אֲפָנִינִי מְהֵר רַבִּי לֵיב לְהָחִישׁ פְּעָמָיו אֶל בֵּית יְדִידוֹ וְשֻׁתָּפוֹ לְהַנְהָלַת הַכּוֹלֵל, אִישׁ הַחֶסֶד וְהַמַּעֲשֶׂה רַבִּי נַפְתָּלִי פּוֹרוּשׁ. תּוֹךְ שָׁעָה קַלָּה אִרְגְּנוּ הַשְּׁנַיִם מִנְיָן שֶׁל אַנְשֵׁי צוּרָה וּפָנוּ יַחְדָּו אֶל עֵבֶר הַמָּקוֹם שֶׁמִּמֶּנּוּ לֹא זָזָה שְׁכִינָה מֵעוֹלָם.

הַשָּׁעָה הָיְתָה קְרוֹבָה לַחֲצוֹת הַלַּיְלָה. הַתְּפִלָּה הַנִּרְגֶּשֶׁת הַסְּתָּמִית, לְאַחַר שָׁעָה אֲרֻכָּה שֶׁבָּהּ הֶעֱתִירוּ הַמִּתְפַּלְּלִים, מִסְלֶתָּהּ וְשַׁמְנָהּ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם שֶׁבֵּין הַחוֹמוֹת, עַל הֶעֱלֵם אֵלִיָּהוּ בָּרוּךְ בֶּן מוּשְׁקָא. מִבְּלִי לָדַעַת עַל מָה וְלָמָה, הִתְפַּזְּרוּ בְּנֵי הַחֲבוּרָה לְבֵיתָם כְּשֶׁלְּבָם סָמוּךְ וּבָטוּחַ בִּישׁוּעַת ה' הַקְּרוֹבָה לְבוֹא.

יָמִים אֲחָדִים לְאַחַר מִכֵּן הִגִּיעַ מִבְרָק הַתּוֹדָה שֶׁבּוֹ הִתְבַּשֵּׂר רַבִּי לֵיב כִּי הַתְּפִלָּה הִתְקַבְּלָה, וְהַצָּרָה סָרָה מֵעַל רֹאשׁוֹ שֶׁל אוֹתוֹ עֶלֶם אֵלְמוֹנִי. הַמִּבְרָק הַקָּצָר וְהַמְשֻׁמָּח הוֹתִיר אֲחֵרָיו נִיחוֹחַ מְסֻקְרָן, וְרַ' לֵיבֶ'ל חָפֵץ בְּכָל מְאוֹדוֹ לְהָבִין אֶת פֵּשֶׁר הַצָּרָה וְהַתְּשׁוּעָה.

כִּשְׁבוּעִים לְאַחַר מִכֵּן הִגִּיעַ הַמִּכְתָּב שֶׁשָּׁפַךְ אוֹר עַל הַתַּעֲלוּמָה. בַּאֲרִיכוּת יְתֵרָה וּבְלָשׁוֹן מְלִיצִית הֵיטִיב רַבִּי נַפְתָּלִי מַשְׂכִּיל לְאֵיתָן, גַּבָּאֵי הַ'כּוֹלֵל' בְּמִינְסְק, לְתָאֵר אֶת כָּל הַשִּׁתְלְשְׁלוּת הַמַּעֲשֶׂה מִבְּלִי לְהַחֲסִיר פָּרָט:

בֶּן מִשְׁפָּחָה הָיָה לְר' בָּרוּךְ זְלִידוֹבִיץ וּשְׁמוֹ רַבִּי צְבִי הִירְשׁ זְלִידוֹבִיץ. ר' צְבִי זֶה שֶׁהָיָה גְּבִיר נִכְבָּד בִּזְכוּת עַצְמוֹ, חָלָה בְּדֶלֶקֶת רְאוֹת קָשָׁה שֶׁבַּעֲקִבוֹתֶיהָ נִפְטַר בַּחֲטָף וּבְקִצּוּר יָמִים לִמְגִנַּת לֵב בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ, כְּשֶׁהוּא מוֹתִיר אַחֲרָיו אֶת בְּנוֹ הַיָּחִיד אֵלִיָּהוּ בָּרוּךְ שֶׁמָּצָא עַצְמוֹ בְּפַעַם פִּתְאוֹם בְּעָלִים שֶׁל רְכוּשׁ עָצוּם וְנִכְבָּד.

כְּפִי הַנִּרְאֶה הִסְתַּחְרֵר הָעֶלֶם אֵלִיָּהוּ בָּרוּךְ מִסְּכוּם הַכֶּסֶף הָרַב שֶׁנָּפַל לִרְשׁוּתוֹ, וּבְעֵצַת חֲבֵרִים וּמְכָּרִים הֵחֵל לְבַזְבֵּזוֹ עַל דִּבְרֵי הֲבָאי. עֵינֶיהָ שֶׁל אִמּוֹ הָאַלְמָנָה דָּמְעוּ עַל גּוֹרָלוֹ וְהִיא הִתְחַנְּנָה אֵלָיו לְבַל יָסוּר מִן הַדֶּרֶךְ, אַךְ בְּנָהּ יְחִידָהּ הִפְנָה לָהּ אֶת עָרְפּוֹ. תּוֹךְ זְמַן קָצָר עָזַב אֵלִיָּהוּ אֶת הַבַּיִת, פָּנָה לְהִתְגּוֹרֵר בְּאַחַת מֵהַדִּירוֹת הַנָּאוֹת שֶׁיָּרַשׁ מֵאָבִיו וְהֵחֵל לְהִתְהוֹלֵל עִם נַעֲרֵי הַשּׁוּלַיִם שֶׁבָּעִיר.

בְּמִהֵירוּת רַבָּה הָלַךְ אֵלִיָּהוּ מִדָּחִי אֶל דָּחִי. כַּמָּה יָמִים טֶרֶם חַג הַפֶּסַח הוֹדִיעַ לִבְנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ כִּי הוּא עוֹמֵד לַעֲשׂוֹת אֶת הַחַג בְּבֵית מָלוֹן שֶׁל גּוֹיִים בְּצוּתָא עִם רֵעָיו הַפּוֹחֲזִים. בְּנֵי מִשְׁפַּחְתּוֹ חָשׁוּ כִּי הִגִּיעוּ מַיִם עַד נֶפֶשׁ וּמִהֲרוּ לְקָנוֹת בְּאֶמְצָעוּת רַבִּי בָּרוּךְ, קְרוֹבָם, אֶל בְּנֵי יְרוּשָׁלַיִם שֶׁיַּעֲתִירוּ בִּתְפִלָּה בַּעֲבוּר הַבֵּן הָאוֹבֵד עַל יַד שְׁרִיד בֵּית מִקְדָּשֵׁנוּ.

הַלֵּא יָאֵמַן קָרָה. בְּלֵיל בְּדִיקַת חָמֵץ, לֵילָה לְאַחַר מַעֲמַד הַתְּפִלָּה שֶׁנֶּעֱרַךְ לְיַד הַכֹּתֶל הַמַּעֲרָבִי, הִתְחוֹלֵל הַמַּהֲפָךְ. בְּאִישׁוֹן לֵילָה נִשְׁמְעוּ נְקִישׁוֹת רְפוֹת עַל דֶּלֶת בֵּיתָהּ שֶׁל הָאַלְמָנָה הַשְּׁבוּרָה. כְּשֶׁהוּסַט הַיְּרִיעוֹן שֶׁלְּפְנֵי נִדְהֶמֶת הָאֵם לִמְצֹא מֵאַחֲוָרָיו אֶת בְּנָהּ הַיָּחִיד.

"אָבָא, אִמָּא, סְלְחִי לִי", הִתְחַנֵּן הַבֵּן בְּטֶרֶם הֵעֵז לְהַגִּיעַ וְרַגְלוֹ עַל מִסְתָּן הַבַּיִת. הַמִּלִּים נֶעֱתְקוּ מִפִּי הָאֵם. הִיא מִהֲרָה לִפְתֹּחַ אֶת דֶּלֶת הַבַּיִת לִרְוָחָה וְקִבְּלָה בִּזְרוֹעוֹת פְּתוּחוֹת אֶת בְּנָהּ שֶׁנָּפַל עַל צַוָּארָהּ וּבָכָה כְּתִינוֹק.

דַּקּוֹת אֲרֻכּוֹת חָלְפוּ עַד שֶׁנִּתְרַגֵּעַ הַבֵּן וְהֵחֵל לְסַפֵּר אֶת סִפּוּרוֹ:

"אֶתְמוֹל כְּבָכָל לַיְלָה הִתְהוֹלַלְתִּי עִם חֲבֵרַי בְּמֶשֶׁךְ הַיּוֹם כְּלוֹ. הָעֶרֶב יָרַד וְשַׁבְתִּי לְבֵיתִי שָׁתוּי לַחֲלוּטִין. מִיָּד צָנַחְתִּי עַל הַמִּטָּה וְנִרְדַּמְתִּי בִּבְגָדַי. אֶלָּא שֶׁאָז הוֹפִיעָה מוּלִי דְּמוּתוֹ שֶׁל אַבָּא. אַבִּי, ר' הִירְשֵׁל, הוֹפִיעַ לְפָנַי בְּפָנִים חֲמוּרוֹת סֵבֶר כְּשֶׁהוּא קוֹרֵא אֵלַי בְּקוֹל מִתְחַנֵּן: 'אֵלִיָּהוּ בָּרוּךְ, בְּנִי אֵלִיָּהוּ בָּרוּךְ, חֲזֹר בְּךָ! חֲזֹר בְּךָ בְּטֶרֶם יִהְיֶה מְאֻחָר!'.

הִתְעוֹרַרְתִּי בִּבְעָתָה וְנִסִּיתִי לְשַׁחְזֵר אֶת הַחֲלוֹם, אוּלָם הָעֲיֵפוּת הַכְּרִיעָה אוֹתִי וְשׁוּב נִרְדַּמְתִּי, אַךְ לֹא לִזְמַן אָרֹךְ... דְּמוּתוֹ שֶׁל אַבִּי שׁוּב הוֹפִיעָה בַּחֲלוֹמִי וְהוּא קָרָא לְעֻבְרִי בְּקוֹל שֶׁאֵינוֹ מִשְׁתַּמֵּעַ לִשְׁנֵי פָּנִים: 'אֵלִיָּהוּ בָּרוּךְ, עֲזֹב נָא אֶת דַּרְכְּךָ הָרָעוֹת וְשׁוּב לְבֵיתְךָ וּלְאֹרַח חַיִּים יְהוּדִי כְּמִקֶּדֶם!'. גַּם הַפַּעַם נִרְדַּמְתִּי, אֶלָּא שֶׁאָז, הוֹפִיעַ אַבִּי בַּפַּעַם הַשְּׁלִישִׁית וְצָעַק אֵלַי בְּקוֹל חָמוּר וְתַקִּיף: 'אֵלִיָּהוּ בָּרוּךְ, זֹאת הַפַּעַם הָאַחֲרוֹנָה שֶׁאֲנִי מַתְרֶה בְּךָ: קוּם מִשְּׁנָתְךָ, עֲזֹב אֶת דַּרְכְּךָ הַנְּלוֹזָה וְשׁוּב לְבֵית אִמְּךָ כְּמִקֶּדֶם, שֶׁאִם לֹא כֵּן הֲרֵינִי לְהַזְהִירְךָ כִּי רַע וָמַר יִהְיֶה גּוֹרָלְךָ!'

הַפַּעַם לֹא הָיִיתִי מְסֻגָּל לְשׁוּב וְלִישֹׁן. קַמְתִּי מִמִּטָּתִי בְּבֶהָלָה, עָטִיתִי עָלַי אֶת מְעִילִי הָעֶלְיוֹן וְרַצְתִּי כָּל עוֹד רוּחִי וְנַפְשִׁי אֶל בֵּיתְךָ, אִמָּא. וַהֲרֵי אֲנִי כָּאן לְפָנֶיךָ. הִתְקַבְּלוּ אוֹתִי בְּחֵן בְּמִינְסְק. עַד מְהֵרָה נִפּוֹצָה הַשְּׁמוּעָה וְהִכְּתָה גַּלִּים. הַכֹּל הֵבִינוּ כִּי תְּפִלָּתָם שֶׁל בְּנֵי יְרוּשָׁלַיִם בַּמָּקוֹם הַמִּקְדָּשׁ בִּיוֹתֵר לְעַמֵּנוּ הִיא זוֹ שֶׁפָּתְחָה אֶת שַׁעֲרֵי הַתְּשׁוּבָה לִפְנֵי אֵלִיָּהוּ.

עוֹד בְּאוֹתוֹ הַיּוֹם הִתְעוֹרְרוּ כַּמָּה מְנֻבְּחָדֵי הָעִיר וּבְרֹאשָׁם בְּנֵי מִשְׁפַּחַת זְלִידוֹבִיץ, לַעֲרֹךְ מַגְּבִית לְטוֹבַת עֲנֵיֵי יְרוּשָׁלַיִם אֲשֶׁר מִזֶּה זְמַן רַב נִסּוּ לְעוֹרְרָם עַל מְצוּקַת הַדִּיּוּר הַחֲרִיפָה הַמְּאַיֶּמֶת עַל קִיּוּם הַיִּשּׁוּב שֶׁמִּחוּץ לַחוֹמוֹת. בְּמַהֲלַךְ הַמַּגְּבִית נֶאֱסַף סְכוּם עָצוּם. לְאַחַר שֶׁנִּשְׁלְחָה הִתְרוֹמָה הַנִּכְבָּדָה לִירוּשָׁלַיִם נִרְכְּשָׁה תְּמוּרָתוֹ חֶלְקַת אֲדָמָה גְּדוֹלָה בֵּין שְׁכוּנַת 'כְּנֶסֶת יִשְׂרָאֵל' לִרְחוֹב 'בְּצַלְאֵל'. עַל חֶלְקָה זוֹ הוּקְמוּ 'בָּתֵּי מִינְסְק' שֶׁבָּהֶם דָּרוּ רַבִּים מִטּוֹבֵי בָּנֶיהָ שֶׁל יְרוּשָׁלַיִם.

(שְׁלוֹשָׁה דּוֹרוֹת בִּירוּשָׁלַיִם עמ' 65)

shay עיצובים

וְכַאֲשֶׁר תָּקוּם מִן הַסֵּפֶר, תְּחַפֵּשׂ בַּאֲשֶׁר לָמַדְתָּ אִם יֵשׁ בּוֹ דָּבָר אֲשֶׁר תּוּכַל לְקַיְּמוֹ. (אַגֶּרֶת הָרַמְבָּ"ן)

"בני אמונים" ת.ד. 102 בני ברק | פקס. 08-9746102 | מייל. 9139191@gmail.com | ניתן לקבל עלון זה במייל מידי שבוע